

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЯК ЗОВНІШНІЙ ФАКТОР СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

ДЕДІЛОВА Т. В., ТОКАР І. І., ЯРОШОВА Є. В.

УДК 330.322:339.137

Деділова Т. В., Токар І. І., Ярошова Є. В. Інвестиційна привабливість регіонів України як зовнішній фактор стратегічного управління конкурентоспроможністю підприємства

У статті проведено аналіз інвестиційної привабливості регіонів України, виділено проблеми та зазначено умови активізації інвестиційної діяльності з урахуванням розшарування регіонів за рівнем інвестиційної активності. Обґрунтовано необхідність врахування впливу інвестиційної привабливості регіону як фактора зовнішнього середовища при стратегічному управлінні підприємством.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість, конкурентоспроможність, регіон.

Бібл.: 5.

Деділова Тетяня Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економіки підприємства, Харківський національний автомобільно-дорожній університет (вул. Петровського, 25, Харків, 61002, Україна)

E-mail: dedilova@yandex.ru

Токар Інна Іванівна – асистент, кафедра економіки підприємства, Харківський національний автомобільно-дорожній університет (вул. Петровського, 25, Харків, 61002, Україна)

E-mail: tokar_innaiv@mail.ru

Ярошова Євгенія В'ячеславівна – студентка, кафедра економіки підприємства, Харківський національний автомобільно-дорожній університет (вул. Петровського, 25, Харків, 61002, Україна)

E-mail: djen099@mail.ru

УДК 330.322:339.137

UDC 330.322:339.137

Деділова Т. В., Токар І. І., Ярошова Є. В. Инвестиционная привлекательность регионов Украины как внешний фактор стратегического управления конкурентоспособностью предприятия

В статье проведен анализ инвестиционной привлекательности регионов Украины, выделены проблемы и указаны условия активизации инвестиционной деятельности с учетом распределения регионов по уровню инвестиционной активности. Обоснована необходимость учета влияния инвестиционной привлекательности региона как фактора внешней среды при стратегическом управлении предприятием.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, инвестиционная привлекательность, конкурентоспособность, регион.

Библ.: 5.

Деділова Тетяня Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економіки підприємства, Харківський національний автомобільно-дорожній університет (вул. Петровського, 25, Харків, 61002, Україна)

E-mail: dedilova@yandex.ru

Токар Інна Іванівна – асистент, кафедра економіки підприємства, Харківський національний автомобільно-дорожній університет (вул. Петровського, 25, Харків, 61002, Україна)

E-mail: tokar_innaiv@mail.ru

Ярошова Євгенія Вячеславівна – студентка, кафедра економіки підприємства, Харківський національний автомобільно-дорожній університет (вул. Петровського, 25, Харків, 61002, Україна)

E-mail: djen099@mail.ru

Dedilova T. V., Tokar I. I., Yaroshova Y. V. Investment Attractiveness of the Regions of Ukraine as an External Factor of Strategic Management Competitiveness of the Enterprise

Analysis of investment attractiveness for regions of Ukraine has been carried out, problems have been pointed out and conditions for spurring investment activity taking into account subdivision of the regions according to the level of investment activity have been determined. Necessity of considering impact of the region investment attractiveness as an environmental factor at the enterprise strategic management has been substantiated.

Key words: foreign investment, investment attractiveness, competitiveness, region.

Bibl.: 5.

Dedilova Tatyana V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Economy of Enterprise, Kharkiv National Automobile and Highway University (vul. Petrovskogo, 25, Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: dedilova@yandex.ru

Tokar Inna I. – Assistant, Department of Economy of Enterprise, Kharkiv National Automobile and Highway University (vul. Petrovskogo, 25, Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: tokar_innaiv@mail.ru

Yaroshova Yevgeniya V. – Student, Department of Economy of Enterprise, Kharkiv National Automobile and Highway University (vul. Petrovskogo, 25, Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: djen099@mail.ru

Сучасна економічна та політична ситуація, що склалася в Україні, значно ускладнила інвестиційну діяльність та призвела до зниження інвестиційної привабливості держави в цілому. Передумовами такого несприятливого інвестиційного клімату, як фінансового так і реального, виступають, перш за все, недосконала законодавча база, відсутність координованих і взаємно узгоджених дій між гілками влади, недостатня розвиненість вітчизняного фондового ринку та

високий податковий тиск. Особливої актуальності за цих умов набуває пошук шляхів покращення інвестиційного клімату та сприяння залученню інвестицій на основі виділення окремих конкурентоспроможних об'єктів прямого іноземного інвестування, як реального сектора економіки регіону.

Теоретико-методичні питання формування та оцінки інвестиційної привабливості регіонів на макроекономічному рівні й підприємств як суб'єктів господа-

рювання відображено в роботах таких зарубіжних учених, як Ю. Блеха, Е. Брігхем, У. Гетце, Л. Гітмана, М. Джонка, Д. Норкотта, П. Хавранека, У. Шарпа тощо. Вітчизняними представниками в сфері оцінки та управління інвестиційною привабливістю виступають І. А. Бондарчук, Б. М. Вишивана, М. С. Герасимчук, О. О. Гончаренко, В. С. Головатюк, А. В. Захаріна, А. В. Омельченко, А. А. Пересада та інші.

Аналіз робіт зарубіжних учених показав, що існуючий досвід оцінки та управління інвестиційною привабливістю західноєвропейських країн неможливо застосувати щодо об'єктів української економіки через низку соціальних, економічних і правових особливостей. У даному контексті потребують додаткового дослідження питання встановлення взаємозв'язку між оцінкою і підвищенням рівня інвестиційної привабливості об'єктів інвестування, зокрема регіонів України.

Метою статті є встановлення взаємозв'язків між конкурентоспроможністю підприємства та інвестиційною привабливістю регіону в контексті стратегічного менеджменту та з урахуванням специфіки вітчизняних процесів інвестування.

Інвестиційна діяльність – одна з головних умов успішного соціально-економічного розвитку будь-якої держави, а великий внутрішній ринок України має цьому сприяти. Географічне положення, розвинена транспортна мережа, ресурсний і виробничий потенціал, наявність висококваліфікованих наукових кадрів і підприємницька активність населення можуть стати головними чинниками активного зовнішнього інвестування.

Великі регіональні центри, добре забезпечені робочою силою, з відносно розвинутою інфраструктурою, диверсифікованою економікою та об'ємним споживчим ринком, можуть бути одночасно як місцем розміщення виробництва, так і привабливим ринком збуту для інвестора, який при розробці і прийнятті рішень спирається на потенційні можливості конкурентних регіонів. Іноземні інвестори охоче вкладають кошти у промислові регіони, які зорієнтовані на металообробку, харчову і хімічну промисловість, будівництво, транспорт. А отже підвищення ефективності діяльності таких промислових підприємств повинно враховувати можливість залучення сторонніх коштів при формуванні системи стратегічного управління відповідно до рейтингу власної конкурентоспроможності в регіоні.

Прикладом такої взаємодії й взаємозалежності між територіальною інвестиційною привабливістю та конкурентоспроможністю підприємств є підвищена інвестиційна активність у Києві та Київській області. Так, станом на 1 липня 2010 р. обсяги прямих іноземних інвестицій в Київську область становили 1503,4 млн дол., переважна більшість яких надійшла з Нідерландів та Кіпру (450 і 396,2 млн дол. відповідно) [1].

Водночас привабливими для іноземних інвесторів залишаються й Харківська, Донецька, Дніпропетровська, Луганська, Одеська та Полтавська області. За попередньою оцінкою квартальні показники прямого іноземного інвестування станом на 1 липня 2010 р. у Харківській області становили 2011 млн дол., що на 33,7%

більше, ніж у столичному регіоні [2]. Обсяги іноземних інвестицій у реальний сектор економіки Донецької і Дніпропетровської областей становили відповідно 1583,6 і 7171,1 млн дол. [3, 4].

Наведені показники зумовлені, у першу чергу, виробничою спрямованістю регіонів і наявністю в них конкурентоспроможних підприємств галузей добувної та переробної промисловості. Зокрема переважну частину підприємств машинобудування зосереджено на території Київської області (ДП «Арсенал», ДП «Київський державний завод «Буревісник», ВАТ «КОММАШ», ВАТ «Техмашремонт», ВАТ «Завод «Квант» та ін.); Харківської області (ВАТ «Турбоатом», ВАТ «ХАРП», НВО «Електроважмаш», ДНВО «ХЕМЗ», ВАТ «Харверст» та ін.), Дніпропетровської області (Державна холдингова компанія «Дніпровський машинобудівний завод», ВАТ ПЕМЗ, ВАТ «Дніпропетровський агрегатний завод», АТЗТ «Укрпідшипник», ВАТ «Укрхіменерго» та ін.) та Запорізької області (ВАТ «Мотор Січ», ДПМЗ «Гідромаш», ЗАО «ЗАЗ», ЗАТ «Запоріжжкран», ВАТ «ЗЗВА» та ін.) та ін.

У 2008 р. 35723,4 млн дол. прямих іноземних інвестицій надійшло зі 124 країн світу. При цьому переважна їх більшість належала країнам Європейського Союзу – 76,6%. Частка прямих іноземних інвестицій, що надійшли з Російської Федерації, становила 5,2%, США – 4,1%. До десятків основних країн-інвесторів, на які припадає 81,4% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 7682,9 млн дол., Німеччина – 6393,8 млн дол., Нідерланди – 3180,8 млн дол., Австрія – 2445,6 млн дол., Сполучене Королівство – 2273,5 млн дол., Російська Федерація – 1851,6 млн дол., Сполучені Штати Америки – 1471,5 млн дол., Віргінські Острови, Британські – 1316,1 млн дол., Швеція – 1263,0 млн дол., Франція – 1226,1 млн дол. [5].

Не зважаючи на кризові явища в економіці України, протягом останніх двох років спостерігалась позитивна динаміка до нарощування обсягів прямого іноземного інвестування. Зокрема у 2009 р. їх обсяги склали 40026,8 млн дол., з яких лівова частка належала країнам ЄС (75,5%), Росії (6,7%) та США (4,1%) [5]. Абсолютний приріст сукупного обсягу іноземного капіталу в економіці країни за 2009 р. склав 4303,4 млн дол., що на 12% більше приросту за відповідний період попереднього року. Станом на 01.07.2010 р. обсяги прямих інвестицій в Україну становили 40402,1 млн дол. (у цілому за рік – 40053,0 тис. грн). Основні інвестори – Кіпр (22,5%), Німеччина (16,4%), Нідерланди (9,7%), Російська Федерація (7,1%). У 2011 р. цей показник склав 44806,0 тис. грн, що вже на 10,2% є меншим за значення показника прямих іноземних в Україну за перші три квартали 2012 року (49362,3 тис. грн) [5].

Серед головних причин, що зумовлюють подальшу деформацію показників інвестиційної діяльності у регіонах та невисоку інвестиційну привабливість України, можна виділити: недостатню інтегрованість у світову економіку через низький рівень конкурентоспроможності багатьох вітчизняних товарів; відсутність чітко сформульованих засад інвестиційної політики з відповідними механізмами її реалізації на державному

та місцевому рівнях; значне податкове навантаження й адміністративний тиск на бізнес; недостатню розвиненість ринкових інститутів, зокрема фондового ринку, земельного ринку і ринку нерухомості, корпоративного сектора тощо; незацікавленість місцевої влади в залученні інвестицій через низьку компетентність місцевих чиновників, які відповідають за створення інвестиційного клімату та ін.

Розшарування регіонів за рівнем інвестиційної активності гальмує формування єдиного господарського простору і, як наслідок, зміцнення господарських зв'язків в країні, ставить перепони на шляху становлення регіонів як суб'єктів міжнародної інвестиційної діяльності, перешкоджає розвитку соціальної сфери тощо. Слабкі інвестиційні позиції окремих регіонів не дають змоги притягувати капітал до об'єктів промислового виробництва, що найбільше мають в них потребу й очікують потужних фінансових вливань з метою збільшення виробничих потужностей та нарощування обсягів виробництва. Крім того, запорукою високого рівня конкурентоспроможності підприємства є такий його розвиток, що базується на інноваційних засадах, тобто розробка й впровадження інновацій – це невід'ємна частина формування стійких конкурентних переваг підприємства, яка потребує значних капітальних вкладень.

Стійкий зв'язок «конкурентоспроможність підприємства – інвестиційна привабливість регіону» дозволяє коригувати визначення цілей діяльності підприємства з огляду інвестиційного клімату регіону як стратегічного фактора, що належить до зовнішнього оточення останнього поряд з політичними, соціальними, екологічними факторами тощо. Аналіз інвестиційної привабливості регіону як фактора зовнішнього середовища дозволяє встановити існуючі небезпеки й можливості для підприємства в інвестиційній сфері, а також безпосередньо впливає на вибір і розробку конкурентної стратегії підприємства в цілому.

Класифікація стратегічних цілей діяльності підприємства, виходячи з форми і змісту, дозволяє виділити декілька їхніх видів за окремими класифікаційними ознаками, зокрема економічні (за предметом діяльності) й регіональні (за сферою діяльності), що знаходять своє відображення у формуванні та реалізації низки функціональних стратегій – виробничої, інноваційної, маркетингової та фінансової. Ефективне поєднання зазначених стратегій дозволяє підвищити власний рівень конкурентоспроможності підприємства і виступає запорукою успіху його діяльності на національному і міжнародному ринках.

ВИСНОВКИ

Визначальна роль у процесі підвищення інвестиційної привабливості регіонів України має належати державі, яка здатна в масштабах усієї країни визначити перспективні напрями та об'єкти інвестування шляхом формування зваженої інвестиційної політики з чіткими механізмами її реалізації на державному та регіональному рівнях. Безпосередні функції державного регулюван-

ня інвестиційних процесів на території регіонів повинні здійснювати місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, які повинні розробляти і впроваджувати в життя основні напрями інвестиційної політики на території регіону, сприяти у визначенні головних пріоритетів інвестування, координувати інвестиційні проекти, контролювати раціональне використання отриманих фінансових коштів.

На рівні держави для активізації інвестиційної діяльності потрібна загальна стратегія інвестиційного розвитку регіонів, яка б визначала пріоритети інвестування з урахуванням їх сталого і/або перспективного економічного ефекту. На регіональному рівні впровадження комплексної програми інвестування в конкурентоспроможні галузі промисловості сприятиме інноваційному розвитку підприємств, підвищенню їх власної конкурентоспроможності та конкурентоспроможності їх товарів.

Встановлений взаємний зв'язок «інвестиційна привабливість регіону – конкурентоспроможність підприємства» є невід'ємною частиною підвищення економічного рівня розвитку держави й модернізації її економіки. Створення ефективного механізму залучення інвестицій на регіональному рівні розширює конкурентні можливості підприємств, що, у свою чергу, стимулює зростання інвестицій в економіку і зміцнює фінансову систему держави в цілому. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Прямі інвестиції (на початок 1995 – 2012 рр.) [Електронний ресурс] / Матеріали офіційного сайту Головного управління статистики у Київській області. – Режим доступу: <http://oblstat.kiev.ukrstat.gov.ua>
2. Прямі інвестиції (на початок 1995 – 2012 рр.) [Електронний ресурс] / Матеріали офіційного сайту Головного управління статистики у Харківській області. – Режим доступу: <http://www.uprstat.kharkov.ukrtel.net>
3. Прямі інвестиції (на початок 1995 – 2012 рр.) [Електронний ресурс] / Матеріали офіційного сайту Головного управління статистики у Донецькій області. – Режим доступу: <http://www.donetskstat.gov.ua>
4. Прямі інвестиції (на початок 1995 – 2012 рр.) [Електронний ресурс] / Матеріали офіційного сайту Головного управління статистики у Дніпропетровській області. – Режим доступу: <http://www.dnestrstat.gov.ua>
5. Прямі інвестиції (на початок 1995 – 2012 рр.) [Електронний ресурс] / Матеріали офіційного сайту Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>